

Devlet Başkanı	Abed Rabbo Mansur Hadi
Yönetim Şekli	Cumhuriyet
Yüzölçümü	550.000 km ²
Nüfusu	25,408,288(2013)
Ortalama Yaşam Süresi	63.36
Resmi Dil	Arapça
Başlıca Şehirler	Sanaa,Taiz, Ibb, Hodeida
Para Birimi	Yemen Riyali
Kur	YR214,255:US\$1
İklim	Yazları sıcak, kışları soğuk, ülkenin doğusu çöl, sıcak çorak ve sert

GENEL BİLGİLER

1848 yılında ülkenin kuzey kesimi Osmanlı egemenliği altına girerken güneyi ise 1839 yılında İngilizler tarafından ele geçirilmiştir. Kuzey ile güney arasındaki sınır 1905 yılında belirlenmiştir.

Kuzey Yemen, 1918 yılında Osmanlı İmparatorluğu'dan ayrılarak bağımsızlığını ilan etmiştir. 19 yüzyılda İngilizler Güney Aden Limanında protektora oluşturmuşlar ve 1967 yılına kadar sürdürmüşlerdir. 3 yıl sonra ise Güney Yemen'in hükümeti Marksist bir yönelim içerisine girmiştir. Güneyden Kuzeye yapılan zorunlu göç, iki bölge arasında yıllarca süren bir düşmanlığa da neden olmuştur.

İki ülke 1990 yılında resmi olarak birleşerek Yemen Cumhuriyeti adını almıştır.

22 Mayıs 1990 tarihinde birleşen Yemen Cumhuriyeti'nin Devlet Başkanı yedi yıllık süre için doğrudan halk tarafından seçilmektedir.

Ülkenin yasama organı olan Meclis'in Temsilciler Meclisi ve Şura Konseyi olmak üzere iki kanadı mevcuttur. Temsilciler Meclisi altı yıllık süreler için seçilen 301 milletvekilinden oluşmaktadır. 111 üyeye sahip olan Şura Konseyinin üyeleri ise Cumhurbaşkanı tarafından atanmaktadır. Ülkede 22 yasal parti bulunmaktadır.

2000 yılında Suudi Arabistan ile Yemen arasında karşılıklı sınırları belirleyen bir anlaşma imzalanmıştır.

Coğrafya: Ortadoğu ülkeleri arasında yer alan ve Arap Yarımadası'nın Afrika'ya yakın güney ucunda yer alan Yemen, kuzeyden Suudi Arabistan, doğudan Umman, güneyden Hint Okyanusu (Aden Körfezi), batıdan Kızıldeniz'le çevrilidir.

Nüfus: Yıllık ortalama nüfus artışı % 3.2 olan Yemen'in nüfusunun 2020 yılında ikiye katlanacağı düşünülmektedir. Kadınlarda okuma- yazma oranı % 33.2 erkeklerde 72.5'tir . İşsizlik oranı ise % 35'tir. Şehirleşme oranı %28.4, kişi başına düşen milli gelir 900 dolar civarındadır. The World Factbook verilerine göre, Yemen nüfusunun 2013 yılında 25.4 milyon olacağı belirtilmektedir.

Siyaset: 1990 yılından 2012 yılına kadar Devlet Başkanlığı görevini Ali Abdallah Salih yürütmüştür. Salih, 2007 yılında yapılan seçimlerde % 77.2 oy almıştır, 2012 yılında görevi Abed Rabbo Mansur Hadi'ye devretmiştir. Başbakanlık görevini ise 31 Mart 2007 tarihinden bu yana Ali Muhammad Mujawwar sürdürmektedir.

Uluslararası İlişkiler:

Arap Yarımadası: 1970'li yıllarda Suudi Arabistan'da ve Körfez ülkelerinde yaşanan petrol atılımı iş gücü talebini arttırdı. Bu yıllarda Yemen, Körfez Ülkelerine iş gücünü ihraç etmekteydi. 1978 yılında Yemen Arap Cumhuriyeti'nin göçmen işçilerden elde ettiği gelir 900 ila 1.5 milyar dolardı.

1990 yılında Körfez savaşı sırasında Birleşmiş Milletler'in Irak'a yönelik olarak aldığı kararlara uymayı reddeden Yemen'in komşuları ile ilişkileri bozulmuştur. Suudi

Arabistan'da yaklaşık olarak bir milyon Yemen vatandaşı işçi sınır dışı edilmiş ve ülkenin kuzeyi ile güneyi birleşmiş ve bu durum ekonomik sıkıntıları arttırmıştır.

1999 yılında Kuveyt ile diplomatik ilişkilerin yeniden başlaması komşuları ile ilişkilerinin düzelmeye başladığının göstergesi sayılmaktadır.

Afrika:

Yemen Arap Yarımadası'ndaki komşuları ile olan ilişkileri kadar Afrika'daki komşuları ile ilişkilerini de iyi tutmaktadır. Bölgede yaşanan çatışmalarda aracı olmayı özellikle Somali'de, ve diğer Afrika ülkeleri – Sudan, Etiyopya, Eritre ve Cibuti ile ilişkilerini iyi tutmaya çalışmaktadır.

Avrupa:

Yemen Avrupa ülkelerinden önemli ölçüde bağış kabul eden ülke konumundadır.

Son Dönem Siyasi Gelişmeler:

YEMEN ŞUBAT 2012 BAŞKANLIK SEÇİMLERİ

Arap yarımadasının en yoksul ülkesi olan Yemen'de yaklaşık bir yıldır devam eden politik kargaşa ve hükümet karşıtı gösterilerin ardından 21 Şubat 2012 tarihinde Başkanlık seçimleri gerçekleştirilmiştir.

Yemen'deki seçimler, Körfez İşbirliği Konseyi'nin (KİK) arabuluculuğuyla, eski Cumhurbaşkanı Ali Abdullah Salih tarafından 2011 yılı Kasım ayında imzalanan bir anlaşmanın ardından düzenlenmiştir. Devlet Başkanı Ali Abdullah Salih'in yetkilerini yardımcısına devrini öngören anlaşmanın ilk ayağını oluşturan geçici hükümet 8 Aralık 2011 tarihinde kurulmuştur.

33 yıldır görevde bulunan eski Cumhurbaşkanı Ali Abdullah Salih'in yerini alacak liderin belirlendiği seçimlerin tek adayı Cumhurbaşkanı Yardımcısı Abdurabbu Mansur Hadi olmuştur. Eski Cumhurbaşkanı Salih, seçimler öncesinde yaptığı açıklamada, barışçı bir geçiş dönemi için halktan Abdurabbu Mansur Hadi'ye oy vermelerini talep etmiştir. Abdurabbu Mansur Hadi'nin, 2014 yılına kadar sürecek iki yıllık geçiş sürecini yönetmesi beklenmektedir.

Seçimler, ülkedeki en büyük iki muhalif grup olan ayrılıkçı "Güney Hareketi" ve kuzeydeki Şii isyancılar (Husi Kabilesi) tarafından boykot edilmiştir. Diğer taraftan, 17 Şubat 2012 tarihinde Yemen'e resmi bir ziyaret için gelen ABD Başkanı Barack Obama'nın terörizmle mücadele danışmanı John Brennan, ziyareti sırasında Abdurabbu Mansur Hadi ile görüşerek Başkan Obama'nın bir mektubunu sunmuştur. Hadi ile görüşmesinin ardından Brennan tarafından basın mensuplarına okunan mektubunda Başkan Obama, iki ülke arasında daha derin ilişkilerin kurulmasını arzu ettiğini belirterek, "ABD'nin, Yemen'in güçlü ve güvenilir bir ortağı olacağı" sözünü vermiştir.

GENEL EKONOMİK DURUM

TEMEL MAKROEKONOMİK GÖSTERGELER

GÖSTERGELER	2007	2008	2009	2010	2011	2012
GSYİH (milyon \$)	25,858	31,052	29,922	31,607	34,132	36,370
GSYİH (büyüme, %)	3.5 ^b	3.2 ^b	3.8	5.2	3.0	-1.9
Enflasyon (TÜFE, ort., %)	7.9	19.0	5.4 ^a	12.2	13.3	11.4
İhracat (milyon \$)	7.050	8.977	5.812	7.620	7.257	7.958
İthalat (milyon \$)	7.490	9.334	7.518	8.350	8.640	8.893
Döviz Kuru (ort., SD:\$)	198.95	199.76	202.85 ^a	226.64	242.00	215.60
Cari denge (milyon \$)	-1.508	-1.251	-2.328	-2.075	-2.515	-2.190
Dış borçlar (milyar \$)	6.089	6.258	6.552	7.115	7.732	6.726

Kaynak:EIU a: gerçekleşen b: EIU tahmini c: öngörülen

Petrol ve tarım Yemen ekonomisinin başlıca dayanak noktalarıdır. Ülke ekonomisinin petrole bağımlılığı düşünülürse ekonominin durumunun petrol fiyatlarındaki dalgalanmaya bağlı olarak değiştiği söylenebilir.

Körfez ülkeleri standartlarına göre Yemen'in Petrol rezervleri sınırlıdır. 2012 yılı ham petrol üretimi 162.100 varil/gün ve petrol rezervi 2.88 milyar varildir. Yemen'in 2012 yılında petrol ihracatı 191.100 varil/gün olarak gerçekleşmiştir.

Ülkenin kuzeyi ve güneyinde petrol bulunmaktadır. Günümüzde ülkenin en büyük petrol bölgesi olan Masila güneyde, ikinci büyük bölgesi olan Marib kuzeyde bulunmaktadır. Ülkenin 15 yıl içerisinde petrol rezervlerinin tükeneceği düşünülmektedir. Gaz rezervleri açısından ise beklentiler biraz daha yüksektir. 2012 itibarıyla Yemen'in 478,500 milyar m³ doğalgaz üretimi olup tüketim yapılmamaktadır. Üretilen gaz tamamen ihraç edilmektedir.

Geleneksel olarak ekonominin temel taşlarından biri olan tarım yaklaşık olarak GSYİH'nın % 20'sini oluşturmaktadır. Dünya Bankası verilerine göre Yemen aktif nüfusunun yarısı tarım sektöründe çalışmaktadır. Şehirlerde artan su ihtiyacı tarım sektörü için tehdit oluşturmaktadır.

Sınırlı petrol rezervleri ve görece çok olan nüfusu ile Yemen komşu Körfez ülkelerine göre küçük bir ekonomiye sahiptir. Ekonomik kaynakları azalan petrol rezervlerine bağlıdır. 2006 yılında başlatılan ekonomik reform programı ile beraber petrol dışı sektörlerin geliştirilmesi ve yabancı yatırımların artırılması planlanmaktadır. Programın sonucu olarak da kalkınma projelerine 5 milyar dolar taahüt edilmiştir. Son yıllarda reformlar sayesinde elde edilen olumlu sonuçlar yabancı yatırımcıları teşvik eder niteliktedir. Ülkenin en önemli sorunlarından birisi de işsizliktir. İşsizlik oranı %35 civarındadır.

Yemen’de gelir dağılımı eşitsizliği ve fakirlikle mücadele öncelikli hükümet politikası olmakla beraber, ulaşım altyapısının kuvvetlendirilmesi, petrol ve doğal gaz arama çalışmalarının artırılması da öncelikli kalkınma planları arasında yer almaktadır. Ayrıca, Hükümet yabancı yatırımları desteklemek için vergi alanında çeşitli düzenlemeler yapmakta ve çeşitli sektörlerde özelleştirmeye gidilmesinin planlanmaktadır.

Enflasyon: IMF ile gerçekleştirilen reformlar ile Merkez Bankası’nın kamunun bütçe açığı finansmanı durdurulmuş 1997-2007 yılları arasında % 9 olan enflasyon 2007-2012 yılları arasında ortalama %11.1’e yükselmiştir.

2000 yılında artan petrol fiyatları ile kamu harcamalarının artması enflasyonist baskıları arttırmıştır. 2001 yılında artan petrol fiyatları ile beraber dizele yapılan sübvansiyonların durdurulması tarım ve ulaşım fiyatlarını doğrudan etkilemiş ve enflasyon %11.9 seviyesine yükselmiştir. 2002-2004 yılları arasında Yemen Merkez Bankası enflasyonun 1990’lı yıllardaki seviyesine ulaşmasını engelleyici önlemleri almıştır.

2005 yılında %11.8’de sabitlenen enflasyon oranı petrol subvansiyonlarının azaltılması ile yıl sonunda %19.8 seviyesine çıkmıştır. 2006 yılında ise bu rakam %20.8’e ulaşmıştır. EIU tahminlerine göre 2007’de %7.9, 2008’de %19.0, 2009’da %5.9 ve 2010’da %11.2 ,2011’de %13.5 ve 2012’de %11.4 olarak gerçekleşmiştir.

Büyüme: 2001 – 2005 yıllarını kapsayan “5 Yıllık Kalkınma Programı” çerçevesinde yılda ortalama %5.6 oranında büyüme hedefinde olan Yemen ekonomisi bu hedefi tam olarak gerçekleştirilememiş, özellikle 2004 yılında büyüme oranı yüzde 2 ile sınırlı kalmıştır. Petrol rezervleri gittikçe azalmakta olan Yemen son yıllarda özellikle petrol dışındaki sanayisini canlandırmaya çalışmaktadır. Yine EIU tahminlerine göre 2007 yılında %3.5, 2008’de %3.2 ve 2009’da %3.8, 2010’da %5.2, 2011’de %3.0 ve 2012’de -%1.9 olarak gerçekleşmiştir.

SEKTÖRLER

Tarım Sektörü

Her ne kadar petrol sektörü devlet ve ihracat gelirlerinin önemli bir kaynağını oluştursa da tarım Yemen ekonomisinin dayanak noktasıdır.

Son resmi verilere göre tarım sektörü iş gücünün % 31’ini istihdam etmekte ve nüfusun dörtte üçünün doğrudan ya da dolaylı olarak gelirlerini oluşturmaktadır. GSYİH’nın ise %20’den fazlasını oluşturmaktadır.

Dünya Bankası verilerine göre erozyon, ormanlık alanların azalması ülkede tarımı tehdit eden unsurlardır. Ülke topraklarının ancak %3’ü tarıma elverişli olup uzun ömürlü bitkilerin yer aldığı toprakların oranı sadece %0.25’tir.

Çiftçiler gübre gibi önemli tarım girdilerini satın alamamakta ve ülkede ekili alanlar daralmaktadır.

Sulama imkanlarının kullanılması tarım ürünlerini arttırmaktadır. FAO'nun istatistiklerine göre ülkede 1960'lı yıllara oranla meyve üretimi beş kat, sebze üretimi ise altı kat artmıştır. Ayrıca hükümetin meyve ve sebzelere yönelik olarak uyguladığı ithalat yasakları üreticileri bu alanlarda üretim yapmaya teşvik etmektedir.

Hükümetin fiyatlandırma politikaları ve ucuz ithalat olanakları nedeniyle tahıl ve hububat üretimi çifçilerce tercih edilmemektedir.

Tarım çerçevesinde, hububat, meyveler, sebzeler, bakliyatlar, kat, kahve, pamuk, süt ve süt ürünleri üretilmektedir. Hayvancılık (koyun, keçi, sığır, deve), tavukçuluk ve balıkçılık yapılmaktadır.

Kat:

Bir miktar uyuşturucu içeren bu bitki Yemen'de yaygın olarak yetiştirilmektedir. Kat yapraklarının çiğnenmesi şeklinde tüketilmektedir.

Bu bitkinin üretiminin ve karmaşık dağıtım sisteminin varlığını ekonomi içinde önemli bir yere sahip olduğunun göstergesidir.

Dünya Bankası yaklaşık olarak 150.000 kişinin Kat üretim ve dağıtım zinciri içerisinde istihdam edildiğini tahmin etmektedir.

Kat kullanımının sosyal ve ekonomik anlamda kayıplara ve bazı maliyetlere neden olduğunu belirtilmektedir. Örneğin; üretim kısaltılan iş günleri nedeniyle azalmakta ve kahve gibi aynı koşullarda üretilen ve önemli bir ihracat geliri sağlamaya yarayacak bitkilerin üretimini azalmaktadır.

Kat üretimi, sulama suyunun yaklaşık olarak % 30'unu kullanmaktadır. 1999 yılından bu yana, kamu dairelerinde iş saatlerinde Kat çiğnenmesi yasaklanmıştır. Kat'ın perakende satışlarında devlet % 20 oranında vergi uygulamaktadır fakat lojistik sorunlar ve rüşvet nedeniyle bu oran tahsil edilememektedir.

Balıkçılık:

2.500 km'lik kıyı uzunluğu ile Yemen, büyük miktarda deniz zenginliğine sahiptir.

Devlet yılda yaklaşık olarak 290.000 ton balık avlanmakta fakat ülkenin kapasitesinin yılda 350.000-400.000 ton olduğu tahmin edilmektedir. Aradaki bu fark, ülke içerisindeki balık fiyatlarını düşürmek amacıyla uygulanan ihracat kısıtlamalarına bağlanabilir. Son yıllarda ekonomik reform programı çerçevesinde ticaret kontrolleri kaldırılmış ve balıkçılık daha karlı bir hale gelmiş ve avlanma artmıştır.

Yemen Merkez Bankası verilerine göre balıkçılık GSYİH'nın %1.7'sini oluşturmaktadır. Balık ihracı Yemen'in ikinci büyük ihracat kalemidir. Ancak özellikle son yıllarda Yemen balıkçılık sektörü Somali kıyıları ve Aden Körfezi'nde hüküm süren korsanların saldırılarıyla zarar görmektedir. 2009'dan bu yana korsan saldırılarının Yemen hükümetine 150.000 dolarlık bir kayıp getirdiği belirtilmektedir. Son beş yıllık plana göre sektör 400.000'den fazla insana iş yaratmaktadır.

Su

Yemen su kaynakları bakımından dünyanın en fakir ilk on ülkesi arasında yer almaktadır. Ülke topraklarında sulama yapılabilen toprak büyüklüğü 6 bin km² 'yi geçmemektedir. 4.1 milyar km yenilenebilir toplam su kaynağı rezervi bulunmaktadır. Yemen'de suyun kullanımı %4'ü genel amaçlı kullanım, %1'i sanayi ve %95'i tarım sektöründe olmak üzere yılda 6.6 km³ olarak gerçekleşmektedir. Kişi başına su tüketimi ise yılda 300 m³ olarak gerçekleşmektedir.

Ülke nüfusunun % 90'ının yaşadığı batı bölgelerinde suya olan ihtiyaç giderek artmaktadır.

Tarım sektörü su kaynaklarının %95'ini kullanmaktadır. Özellikle Kat üretimi ülkenin su kaynaklarının dörtte üçününün kullanılmasına neden olmaktadır. 2010 yılında artan nüfusa bağlı olarak ilerleyen yıllarda su talebinin daha da artacağı düşünülmektedir.

Yıllık kişi başına su tüketimi

Yemen (1988)	229m ³
Yemen (2007)	155m ³
Yemen (2010)	136m³
Yemen (2025)	80m ³
Min. Kullanılması gereken su miktarı	400m ³
Orta Doğu	1.250m³
Dünya	7.500m ³

Kaynak: www.dree.org

Madencilik

Mineraller: Yemen'in mineral zenginliği alçıtaşı ve tuz madenleri ile sınırlıdır. Bu iki mineral de Salif yakınlarından çıkarılabilmektedir.

Ayrıca bir Güney Afrika Firması olan Minorco ve iki Kanadalı şirket, Canadian Mountains Minerals ve Goldtex Yemen'de altın aramak için gerekli lisansları elde etmişlerdir.

Sanaa'nın kuzey doğusunda bulunan çinko çıkartma projesi de onay beklemektedir.

İmalat Sektörü

İmalat sektörü Yemen GSYİH'sının %9.9'unu oluşturmaktadır. Finansman eksikliği ve birçok girdinin ithalata bağımlı olması bu sektörün büyüme ve gelişmesini engelleyen en önemli faktörlerdir.

Yemen'de bulunan sanayi kuruluşlarının % 95'i küçük ölçeklidir ve 1 ile 4 kişi arasında işçi çalıştırmaktadırlar. Orta ölçekli firmalar (5 ile 9 işçi) ise toplamın %4 'ünü oluşturmaktadır. Büyük ölçekli firmalar ise (10 veya daha fazla işçi) ancak toplamın % 1'ini oluşturmaktadır.

Gıda ürünleri ve meşrubat, sanayi kuruluşlarının % 49'unu oluşturmaktadır. Un ve yemeklik yağ üretimi son yıllarda artış göstermiştir. 2010 yılı içinde bir şeker fabrikası kurulması planlanmış olsa da finansman sıkıntıları yüzünden proje ertelenmiştir.

İnşaat Sektörü

İnşaat sanayii ülkenin petrol fiyatlarına bağlı olarak artan GSYİH'sına paralel olarak artma ya da azalma eğilimi göstermektedir. BMI verilerine göre 2010 yılında %1.1 oranında büyüme gösteren sektörün 2011 ve 2012 yıllarında toplamda %2.1 büyüme kaydetmiştir.

Petrol fiyatlarının arttığı dönemlerde Körfez ülkelerinde yaşayan vatandaşlarından gelen dövizlerle devletin inşaat projelerine yaptığı yatırım artmaktadır.

Ancak, başta Kuveyt merkezli Arap Fonu ve Körfez Ülkelerinden gelen finansman kanalıyla son dönemde başta otoyol olmak üzere, altyapı projelerine hız verilmiştir. 71.300 km karayolu ağına sahip ülkede yolların yalnızca 13.000 km'si asfaltlıdır. Yemen'i komşuları Oman ve Suudi Arabistan'a bağlayan yolların rehabilitasyona ihtiyacı bulunmaktadır.

Bunun dışında özellikle su arıtma, havalimanı rehabilitasyonu ve demiryolu inşaatına önem verilmektedir. Bu kapsamda ülke genelinde başta Sanaa, Taiz ve Hadramot olmak üzere 10 havalimanı rehabilitasyonu öngörülmektedir. 3.5 milyar dolar değerinde 2500 km uzunluğunda demiryolu inşaatı da söz konusudur. Hükümet bu projeye ilgili olarak Rus, Hintli, İngiliz ve Alman şirketleri ile görüşmeler yapmaktadır.

İnşaat sektöründeki en önemli sorunlardan birisi kalifiye işgücü eksikliğidir. Günümüzde Yemen çimento ihtiyacının %60'ını ithal etmektedir.

2012 yılı sonuna kadar Türk Firmalarının Yemen'de gerçekleştirdiği proje sayısı 14 ve değeri 1.5 milyar dolardır.

Enerji Sektörü

Petrol: Petrol'den elde edilen gelirler Yemen hükümetinin bütçe girdilerinin ve ihracattan elde edilen gelirlerin sürekli ve büyük bir kısmını oluşturmaktadır.

The World Factbook verilerine göre Yemen'in günlük ortalama petrol üretimi 2011'de 162.100 varil/gün olarak gerçekleşmiştir. Üç milyar varil olduğu tahmin edilen petrol rezervlerinin 2020 yılında tükeneceği tahmin edilmektedir.

Ham petrol Marib ve Masila bölgelerinden çıkarılmaktadır. Marib Yemen'de petrol keşfedilen en geniş bölgedir. Üretim burada 1987 yılında başlamıştır. Son yıllarda bu bölgeden elde edilen çıktılarda bir azalma meydana gelmiştir.

Masila'da ise üretime 1993 yılında başlanmış olup her yıl düzenli olarak Marib'in tersine çıktılarda artışlar meydana gelmiştir.

Diğer eski bölgeler Jananh ve doğu Shabwa'nın da üretimleri düşmüştür.

Bu nedenle Hunt Oil Amerika, Nexen Kanada, Total Fransa, MOL Macaristan ülkede iş yapan firmalara neredeyse bağımlı hale gelinmiştir.

Diğer yandan 2010 yılı içinde yapımına başlanılması planlanan bir güç ünitesi projesi finansman sorunları nedeniyle ertelenmiştir.

Rafineriler: Ülkede iki adet petrol rafinerisi bulunmaktadır. Biri Aden'de diğeri ise Marib'tedir. İlki 1950'li yıllarda kurulmuş olup 1994 yılındaki iç savaşta zarar görmüş ve atıl kalmıştır. Üretim kapasitesi 170.000 v/g olmakla beraber, günümüzdeki üretim miktarı 80.000 v/g'dür. Hükümet rafineriyi iyileştirmeyi planlamaktadır. Marib rafinerisi daha küçük boyutlu olup günlük 10.000 v/g petrol işlemektedir.

2006 yılının aralık ayında Hint firması Reliance Industries, Yemen firması Hood Oil ile Ras İsa'da bir rafineri kurulması konusunda anlaşmaya varmıştır. Bu rafineri, benzin, dizel, jet yakıtı, gaz yağı, benzen ve LPG üretimi yapmaktadır.

Ayrıca Ras İsa'da ikinci bir rafineri ve Mukalla'da da bir başka rafineri kurulması planlanmaktadır.

Mukalla'da yapılması planlanan rafineri için Hint firması olan The Oil and Natural Gas Corporation hükümet ile görüşmelerini sürdürmektedir. Çinli ile Güney Koreli firmalarca oluşturulan Asya konsorsiyumu da Ras İsa'daki ikinci rafineriyi inşa edecektir. Bu projeler hayata geçirildiğinde Yemen'in rafine edilmiş çıktıları iki katına çıkacaktır.

Doğalgaz: Teh World Factbook 2012 verilerine göre Yemen'in doğal gaz rezervleri 478.5 milyar metreküp, üretimi ise 6.4 milyon metreküptür. Gelecek 25 yıl içerisinde yıllık doğal gaz ihracının 6.2 milyon ton olacağı tahmin edilmektedir. Bu rezervler Safer bölgesinde Marib'in doğusuna 70 km uzaklıkta bulunmaktadır.

Petrol gelirlerindeki düşüşün milli gelire etkilerinin hafifletilmesine yönelik olarak Yemen, LNG ihracatına başlamıştır. 5 Kasım 2009 tarihinde, Yemen'in güneyindeki Bahalf'taki LNG istasyonunun ihtiyaç duyduğu doğal gaz 320 km'lik boru hattı ile Mağrip bölgesinden temin edilmektedir. Yılda 6,7 milyon ton LNG üretilmesi beklenen istasyondan, Güney Kore, Avrupa ve Kuzey Amerika'ya ihracat yapması öngörülmektedir.

Total (%36.9), Hunt Oil (% 17.2), Yemen Gas Company (%16.7), SK Corporation (%9.6), KOGAS (%6.0), Hyundai Corporation (%5.9), General Authority for Social Security and Pensions (%5.0) projeyi yürüten şirketlerdir.

Doğal Gaz satışı için 20 yıllık 3 anlaşma imzalanmıştır. Bir tanesi Suez LNG Trading ile yıllık 2.5 milyon ton, diğer ikisi ise yıllık 2 milyon ton satış için Kongas (Korean Gas Corp) ve Total Gas and Power Ltd. ile imzalanmıştır.

Elektrik:

Yemen’de halkın yaklaşık %45’inin elektriğe erişimi bulunmamaktadır. Ülkenin elektrik üretim kapasitesi 1,33 milyon kw’tır. Mevcut elektrik santrallerinin rehabilitasyona ihtiyacı bulunmaktadır. Elektrik kaybı ise çok yüksek düzeydedir. Devlet, yenilenebilir enerji projelerini desteklemekte olup, yeni kanuni düzenlemelere göre 25 yıllık alım garantisi vermektedir. Hükümet, elektrik üretimi projelerine 1 milyar dolar ayırmıştır.

Finans Sektörü

Yemen’in mali hizmetleri yeterince gelişmemiş olup bankalara bağımlıdır. Banka dışı kurumların -sigortacılık kurumları, sarraflar, emeklilik fonları- finansal aracılık işlemlerinde fazlaca yeri bulunmamaktadır. Ülkede borsa bulunmamaktadır.

Ülkenin bankacılık sistemi, Yemen Merkez Bankası ve 16 ticari bankası ve kamuya ait iki adet kalkınma bankasından oluşmaktadır.

16 ticaret bankasından dokuzu özel milli banka (4 islami banka dahil), beşi özel yabancı banka ve geriye kalan ikisi de devlete ait bankalardır.

En büyük milli ticari banka olan Yemen Ulusal Bankası (Central Bank of Yemen) tamamen devlete aittir ve özelleştirmeye açılmıştır.

Yemen İmar ve Kalkınma Bankası (The Yemen Bank for Reconstruction and Development)’nin büyük bir kısmı da devlete ait olup YUB gibi özelleştirmeye açılmıştır.

2004 yılında hükümet tüm kamu bankalarının tek bir kuruluş altında toplanmasına karar vermiş fakat bu karar henüz uygulamaya konulamamıştır.

Geri ödenmeyen krediler, yetersiz kredi sağlama olanakları, düşük sermaye ve güvenilir standartları uygulamadaki zayıflık bankacılık sektörünü olumsuz etkilemektedir.

Merkez Bankası bu sorunların üstesinden gelmeye çalışmakta ve yerel ticari bankalar için yeni standartlar hazırlamaktadır.

2000 yılının ortasında yeni Merkez Bankası yasalarının yürürlüğe girmesi ile birlikte YMB’na yeni standartları uygulayabilmesi gerekli zemini hazırlanmıştır.

Turizm

Her ne kadar hükümetin amacı turizmi geliştirmekte olsa Yemen’in bir tatil destinasyonu olması için gerekli olan alt yapı henüz mevcut değildir.

Uluslararası standartlarda otellerin, restoranların ve ulaşım araçlarının eksikliği ülkede turizm açısından en önemli sorunları oluşturmaktadır.

Ülkede güvenlik önlemlerinin yeterli olmaması kuzeyde 1966 yılından bu yana 169 yabancıyı kaçırılmasına neden olmuştur.

DIŞ TİCARET

Ülkenin temel ihracatı petrol olmakla beraber son yıllarda petrol kaynaklarının sınırlı olması ve gelecekte tükeneceği düşünülmektedir. Petrol dışı ihracat tarım ürünleri üzerine kurulu olup, bunlar basit gıda maddeleri, hayvan derileridir. Başlıca sanayi kuruluşları, plastik, çimento, alüminyum, tekstil, boya, dayanıklı süt, un ve sigara fabrikalarıdır. Yemen, ihtiyaç duyduğu gıda maddelerinin yaklaşık %25'ini ithal etmektedir. Yemen, tarım ürünleri ve gıda maddeleri açısından net ithalatçı ülke konumundadır. Özellikle gıda sektöründe büyük bir potansiyel mevcuttur. Ülke sıvılaştırılmış doğal gaz projelerini hayata geçirdiği takdirde on yıl içerisinde gaz ikinci büyük sektör olacaktır.

İthalat ile ihracat arasındaki fark nedeniyle ülkenin ticari hesapları dünya fiyatlarındaki dalgalanmaya bağlı olarak değişmektedir.

YEMEN'İN DIŞ TİCARETİNDE BAŞLICA ÜRÜN VE ÜLKELER (2011)

İhracatında Başlıca Mallar	Ham Petrol, Kahve, Salamura Balık, Sıvılaştırılmış Doğal Gaz (LNG)
İthalatında Başlıca Mallar	Gıda ve Canlı Hayvan, Makine ve Ekipmanları, Kimyasallar
İhracatında Başlıca Ülkeler	Çin (%34,4) Tayland (%6,6) Hindistan (%23) Güney Afrika Cumhuriyeti (%5,7) Japonya (%5,3) BAE (%4,8) Türkiye (%0,05)
İthalatında Başlıca Ülkeler	Çin (%12,2) BAE (%13,5) Hindistan (%8,9) Suudi Arabistan (%6,4) Kuveyt (%4,7) Türkiye (%4,8)

Kaynak: The World Factbook

The World Factbook verilerine göre Yemen'in en fazla ihracat yaptığı ülkelerin başında Çin (%34,4), Tayland (%6,6), Hindistan (%23), Güney Afrika (%5,7) ve Japonya (%5,3) gelmektedir.

Yemen'in en çok ithalat yaptığı ülkeler ise Çin (%12,2), B.A.E (%13,5), Hindistan (%8,9), Suudi Arabistan (%6,4) ve Kuveyt'tir (%4,7). Endüstri ve imalat alanlarında ülke yetersizdir. Bu yüzden BAE, Çin ve Hindistan ülkenin ithalatında önemli bir yer tutmaktadır. Birçok tüketim ürününü ithal eden Yemen, öncelikle, gıda ürünleri, makine ve ekipmanları, kimyasal ürünler ithal etmektedir. Gıda ürünlerinin başında buğday ve pirinç gelmektedir.

Yemen ve Dünya Ticaret Örgütü

Yemen'e 1999 yılında Dünya Ticaret Örgütü nezdinde gözlemci statüsü verilmiştir ve hükümet 2000 yılının hemen öncesinde tam üyelik için başvuru yapılacağını açıklamıştır. Yemen'in Dünya Ticaret Örgütü'ne tam üye olarak katılmak istemesi bölgedeki diğer ticaret merkezleri ile rekabet edebilirliğini arttırmaktır.

TÜRKİYE-YEMEN İKİLİ İLİŞKİLERİ

YÜRÜRLÜKTEKİ BAŞLICA ANLAŞMA VE PROTOKOLLER

ANLAŞMA ADI	İMZA TARİHİ
Yatırımların Karşılıklı Teşviki ve Korunması (YKTK) Anlaşması	07.09.2000 (R.G: 18.12.2003)
Türkiye-Yemen 5. Dönem Ortak Komite (OK) Toplantısı	08.06.2010
Çifte Vergilendirmenin Önlenmesi Anlaşması	01.03.2010 tarihinde onaylanmıştır.
Tarım Alanında Teknik, Bilimsel ve Ekonomik İşbirliğine İlişkin Mutabakat Muhtırası	26.02.2008
Denizcilik Anlaşması	26.02.2008
Türkiye ile Yemen Arasında Petrol, Doğal Gaz ve Mineral Çıkarma Alanlarında İşbirliğine Yönelik 2005–2008 Çalışma Programı	07.09.2005 (Parafe edildi.)
Türkiye-Yemen I. Turizm Karma Komisyon Protokolü	07.09.2005
İhracatı Geliştirme Etüd Merkezi (İGEME) ile Yemen İhracat Yüksek Konseyi Arasında Teknik İşbirliği Anlaşması	07.09.2005
Türkiye-Yemen Sivil Havacılık Makamları Arasında Hava Ulaştırması	(Parafe edildi) 13.11.2002
Sağlık Alanında İşbirliği Anlaşması	29.01.2002
TSE ile Yemen Standardizasyon, Metroloji, Kalite Kontrol Organizasyonu(YSMO) Arasında Teknik İşbirliği Anlaşması	29.01.2002
Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü ile Yemen Milli Arşiv Merkezi Arasında İşbirliği Protokolü	29.07.2001
Kültürel Değişim Programı	28.02.2001
Türkiye-Yemen Kültürel, Eğitimsel, Bilimsel, Basın-Yayın, Gençlik ve Spor Değişim Programı	28.01.2001
Enerji Alanında Mutabakat Zaptı	03.10.2000
TOBB ile Yemen Sanayi Odası Arasında İşbirliği Anlaşması	06.09.2000
Turizm Alanında İşbirliği Anlaşması	07.09.2000
Yatırımların Karşılıklı Korunması ve Teşviki Anlaşması	07.09.2000
Uluslararası Karayolu Taşımacılığı Anlaşması	07.09.2000
Ticari, Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşması	26.08.1991
Yemen ile Vize Muafiyeti Anlaşması	11.01.2011

11 Ocak 2011 tarihinde imzalanan Yemen ile Vize Muafiyeti Anlaşması 2013 yılında yürürlüğe girmiştir.

26 Ağustos 1991 tarihinde imzalanan ve onay belgeleri 27 Temmuz 1995 tarihinde teati edilen "Ticaret, Ekonomik ve Teknik İşbirliği Anlaşması", Türkiye ile Yemen arasındaki ekonomik ilişkilerin temelini teşkil etmektedir. Yatırımların Karşılıklı Korunması ve Teşviki Anlaşması Yemen tarafından iç onay sürecini tamamlamadığından yürürlüğe girmemiştir.

İmzalanan diğer anlaşmalar :

- 1994-1998 Dönemi Sağlık Alanında İşbirliği Anlaşması (1994)
- Türkiye-Yemen Sanayi ve Ticaret Odaları Arasında İşbirliği Anlaşması (2000)
- Karayolu Taşımacılığı Anlaşması (2000)
- Turizm İşbirliği Anlaşması (2000)
- TSE ile Yemen Standardizasyon, Metroloji ve Kalite Kontrol Örgütü Arasında Teknik İşbirliği Anlaşması (2002)
- Sağlık Alanında İşbirliği Anlaşması (2002)
- İGEME ile Yemen İhracat Yüksek Konseyi Arasında Teknik İşbirliği Anlaşması (2005)
- Balıkçılık Alanında İşbirliği Anlaşması (Şubat 2007)

Şubat 2008'de Yemen Cumhurbaşkanı Sayın Ali Abdullah Saleh'in Türkiye'ye gerçekleştirdiği ziyaret sonrası Heyetler arası görüşmelerin ardından Türkiye ile Yemen arasında, "Siyasi Danışmalara İlişkin Mutabakat Muhtırası", "El Yazmalarının Dijital Kopyalarının Değişimi", "Tarım Alanında Teknik, Bilimsel ve Ekonomik İşbirliğine İlişkin Mutabakat Muhtırası", "Sağlık Alanında İşbirliği Anlaşması" ve "Denizcilik Anlaşması" imzalanmıştır.

İlgili bakanların, cumhurbaşkanlarının huzurunda imzaladığı anlaşmalar çerçevesinde Türkiye ile Yemen arasındaki ilişkilerin ticaret, karşılıklı yatırımlar, enerji, sağlık, güvenlik, askeri, savunma konularında işbirliğinin geliştirilmesi için mutabakata varılmıştır.

Görüşmelerde, iki ülke arasında karşılıklı yatırımların artırılması konusunu ele aldıklarını söyleyen Saleh, Yemen'de yatırım yapmak isteyen Türk yatırımcılara destek vereceklerine, ayrıca kültürel işbirliğine ve Yemen'deki Osmanlı eserlerinin restorasyonu konusuna dikkat çekmiştir.

Diğer yandan gıda firmalarımızı ilgilendirecek bir karar olan, Yemen Bakanlar Kurulu'nun aldığı 2007/372 sayılı karar uyarınca, yabancı şirketlerin Yemen'deki şubelerinin un, şeker, buğday ve pirinç gibi temel gıda maddelerinin Yemen'e ithali ve sözkonusu ülkede pazarlanmasına ilişkin faaliyet göstermelerine izin verildiği ifade edildiği bildirilmektedir.

Yıllar İtibariyle Türkiye- Yemen Dış Ticareti (Bin \$)

YILLAR	İHRACAT	İTHALAT	DENGE	HACİM
2007	274 289	458	273 831	274 747
2008	353 605	703	352 902	354 308
2009	379 496	310	379 186	379 806
2010	329 429	1 044	328 384	330 473
2011	272.732	464	272.268	273.196
2012	485.937	368	485.569	486.305
2013	605.449	205	605.244	605.654

Kaynak: TÜİK

Türkiye'nin Yemen' e ihracatı 2012 yılında bir önceki yıla göre %78.3 oranında artarak 486 milyon dolara ulaşmıştır, ithalatımız aynı dönemde %26 oranında azalarak 368 bin dolar olarak kaydedilmiştir. Toplam ticaret hacmi gözönünde bulundurulduğunda ise %78 oranında bir artış kaydedilmiş ve 486.3 milyon dolar rakamına ulaşmıştır. 2013 yılında ihracatımız %24 artışla 605 milyon dolar olarak gerçekleşirken, ithalatımız ise %48 azalarak 205 bin dolar olmuştur.

Yemen'e ihraç ettiğimiz ürünler içinde ilk sırada yer alan kalemler; her çeşit inşaat demirleri ve demir çelik ürünleri, hazır gıda ve bisküviler, makine elektrikli ürünler taşıtlar ve aksamları, ayçiçek yağı, çikolatalı ürünler, ekmeğ mayası ve diğerleri olarak sıralanmaktadır. Yemen'den ithal edilen ürünler içinde ise en başta kış sezonunda ithal edilen kavun, karpuz ile az miktardaki deri ve dondurulmuş balık gelmektedir.

YEMEN'DE YATIRIM OLANAKLARI

Yemen halihazırda Arap Serbest Ticaret Alanı üyesidir ve Dünya Ticaret Örgütü'ne üyelik müzakerelerini de sürdürmektedir.

Yemen'e yatırım yapacak yatırımcılar için gümrük vergileri malın ara madde-nihai ürün olmasına göre %5-%18 arasında değişmektedir.

Yasaların yorumlanması, ilgili kamu kurumundaki yetkilinin yorumuna paralel olarak değişebilmektedir.

Gıda Ürünlerinde ise "Helal Standardı" uygulanmaktadır.

Yemen dışı açık bir ekonomi politikası izlemesine rağmen ihraç ürünlerine yönelik herhangi bir teşvik politikası mevcut değildir.

Diğer yandan Yemen, dış ticaret ilişkilerini geliştirmek üzere etkin ve geniş bir ticaret müşavirliği teşkilatlanması kuramamıştır.

Yemen’de yatırım yapacak Türk yatırımcılar için Türk ürünlerinin kalite ve fiyat yönünden mevcut ürünlerden daha avantajlı olduğu söylenebilir. Yatırımcılar sadece Yemen’de değil coğrafi yakınlığı dolayısıyla Doğu Afrika ülkelerinde de ürünlerini pazarlayabileceklerdir. Yemen’de henüz yatırımcılarımızın çalışabilecekleri bir Türk bankası şubesi bulunmamaktadır.

Siyasi açıdan Türkiye ile Yemen arasında hiçbir sorun bulunmaması ve iki ülke halkının kültürel yönden birbirine yakın olması nedeniyle Türk yatırımcıların faaliyetlerinde bir politik riskle ya da ülke riskiyle karşılaşacaklarına ihtimal verilmemektedir. Türk yatırımcıların her alanda Yemen’e yatırım yapması ülke yönetimi tarafından teşvik edilmekte olup eğitim sektöründe özel türk okulları bulunmakta ve Sana Üniversitesi’nde Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü öğrenci kabul etmektedir.

Yabancı Yatırımcılara vergi ve gümrüklere yönelik avantajlar sağlanmaktadır. Dünyada gelişmekte olan ülkeler içerisinde yer alan Yemen yabancı yatırımcılara doğal kaynaklarının yanı sıra ucuz işgücü olanağı da sunmaktadır.

Dünya ekonomisiyle bütünleşebilmek amacıyla 2000 yılında Dünya Ticaret Örgütü’ne katılımını talep etmiş ve 2002 yılında gözlemci statüsü kazanmıştır. DTÖ’ ne katılım sürecinde yapılan çalışmalar yatırım ortamının daha da gelişmesini sağlamaktadır.

1992’den bu yana tüm yerli ve yabancı yatırımcılara eşit uygulama öngören bir politika benimsenmektedir. Yemen Yatırım Ajansı, yatırım ile ilgili tüm konulardan sorumlu organ olarak görünmektedir. Bu kuruluş Dünya Bankası ile birlikte yapmış olduğu çalışmalar ile Yatırım Kanununun oluşmasında ve yenilenmesinde rol oynamıştır.

2002 Ekim’inde yürürlüğe konan yeni Yatırım Kanunu yatırımcıların yararına olan her türlü muafiyet ve menfaati korumakta ve gerekli lisans zorunluluklarını azaltmaktadır. Bunlara ek olarak, yeni kanun, yatırımcılara yönelik kayıt işlemlerinin azaltılması ve sağlanan teşviklerin arttırılmasını öngörmektedir.

Yemen Yatırım Ajansı yatırım girişimlerini teşvik etmekte ve kayıt altına almaktadır. Silah ve patlayıcı maddeler, çevre felaketine yol açabilecek sanayiler, bankacılık ve döviz alım satım aktiviteleri, toptan satış ve perakendecilik gibi sektörlerin dışında tüm sektörlerde yatırım teşvik edilmektedir. Petrol, doğal gaz ve maden arama ve üretimi ile ilgili yatırımlar özel izne tabidir. Bu izin, Petrol ve Madenler Bakanlığının sorumluluğundadır.

Yemen’de, 2002 yılında çıkarılan Yatırım Kanunu ile yerel olarak tedarik edilmesi mümkün olmayan hammaddelere uygulanan gümrük vergisinde %50 muafiyet olanağı sağlanmıştır. Aynı zamanda tarım ve balıkçılık sektörüne yapılan yatırımlar için gereken ithal ürünler vergiden muaf tutulmaktadır.

2004 Nisan ayında çıkarılan Hükümet Direktifine uygun olarak verilen kararda yatırımcılara \$10 milyon doların üzerinde yapılan yatırımlarda hiçbir karşılık olmaksızın toprak verilmesi öngörülmüştür. Bu projelere kar vergisi muafiyeti de getirilmiştir.

Yabancı yatırımcılar ülkeye soktukları paralarını projenin bitimiyle veya tasfiye sürecinde ülkeden geri çıkarabilmektedirler. Ayrıca, yabancı sermaye sayesinde elde edilen net karlar Yemen dışında transfer edilebilmektedir. Ancak nakit transferlerin 10.000 ABD dolarını geçmemesi gereklidir. Bu meblağın üzerindeki transferler Yemen Merkez Bankası'nın onayına tabidir.

TÜRKİYE-YEMEN İKİLİ İLİŞKİLERİ DEİK/TÜRK-YEMEN İŞ KONSEYİ GÖRÜŞLERİ

Yemen'de önümüzdeki dönemde özellikle Arap Fonu ve diğer Körfez Ülkelerinden gelen fonların finansmanı ile başta otoyol olmak üzere birçok altyapı ihalesi açılması beklenmektedir.

Bu kapsamda, Yemen'in baskent Sana'a ile Aden'i birbirine bağlayan ve toplamda 2 milyar dolar butceli otoyol ve tunel inşaatları gerçekleştirilecektir. Projenin kademeli olarak Sana'a- Damar- Ibb- Taiz ve Aden şeklinde ihale edilmesi beklenmektedir. Daha sonraki dönemde ise 4000 km'lik kırsal alan yolu ve 2000 km'lik demiryolu inşaatı söz konusudur. Bu bağlamda, inşaat firmalarımızın yanısıra müşavirlik ve mühendislik hizmeti verebilecek firmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Aynı şekilde, söz konusu projelerde kullanılacak inşaat malzemeşlerine ihtiyaç duyulmaktadır. 3.5 milyar dolar değerinde 2500 km uzunluğunda bir demiryolu projesi inşaatı da gündemdedir. Buna ilaveten, Sanaa, Taiz ve Hadramot şehirleri başta olmak üzere 10 havalimanı rehabilitasyonu planlanmaktadır.

Diğer yandan, enerji sektöründe ise, artan enerji ihtiyacına bağlı olarak, enerji üretim tesisleri ve yenilenebilir enerji yatırımları teşvik edilmektedir. Özel sektörün ürettiği enerjiyi devlete ve özel sektöre satması konusunda kanunları tamamlayan Yemen Hükümeti bu alandaki yatırımları desteklemektedir. Devlet üretilen elektriği 25 yıl boyunca alım garantisi vermektedir. Buna ilaveten, Mareb-Maabar arasında 120 km'lik doğal gaz boru hattı inşaatı ve 3 önemli enerji nakil hattı rehabilitasyonu da gündemdedir.

Bu bilgiler ışığında, inşaat ve enerji alanında faaliyet gösteren firmalarımız açısından Yemen'in önemli bir pazar olduğu görüşünderiz.

Diğer yandan, sağlık ekipmanları ve ilaç üreticileri için Yemen önemli bir pazardır. Ülkede özelleştirme kapsamında olan ve yabancı yatırımcı bekleyen tekstil tesisleri bulunmaktadır. Tarımsal ürünlerin işlenmesi ve konservecilik alanında da önemli yatırım ihtiyaçları mevcuttur.

Yemen'den hurda metal ve tropikal meyveler(mango, pappaya vs) ithalatında potansiyel mevcuttur.